

FINANSAL KİRALAMA ŞİRKETLERİNDE YENİ MUHASEBE DÜZENİ

Hakan EKİNCİ (*)

1 - GİRİŞ

Orta ve uzun vadeli bir finansman tekniği olan ve "leasing" olarak da adlandırılan finansal kiralama yöntemi, ilk olarak II. Dünya Savaşı'ndan sonra ABD'de gelişme göstermiş ve daha sonra da gelişmiş diğer batılı ülkelerde de yaygın olarak kullanılmıştır. Bu yöntemin Türkiye'de kullanımı ise 26 Haziran 1985 tarihinde kabul edilen 3226 Sayılı "Finansal Kiralama Kanunu" ile mümkün olmuştur.

Finansal kiralama konusunda Türkiye'de 1985'den itibaren 3226 sayılı Yasa hükümleri uygulanırken, 23.04.2003 tarih ve 25088 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4842 sayılı Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun ile Vergi Usul Kanunu'na Mükerrer 290. madde eklenmiş ve "Finansal Kiralama İşlemlerinde Değerleme" başlığı altında Finansal Kiralama Kanunu'ndan tamamen bağımsız yeni bir düzenleme getirilmiştir. Ancak, söz konusu düzenleme ile getirilen hükümler 01.07.2003 tarihinden itibaren yapılacak finansal kiralama işlemlerinde uygulanmak üzere yürürlüğe girmiş olduğundan, bu tarihten önce yapılmış fi-

nansal kiralama işlemleri hakkında 4842 sayılı Yasa öncesi uygulama aynen devam edecektir.

Finansal kiralama konusunda böyle bir yasal düzenlemeye gidilmesinin nedeni ise finansal kiralama işlemlerine ilişkin vergisel düzenlemelerin, bu konuda uluslararası muhasebe standartlarına göre belirlenmiş muhasebe kuralları ile uyumlaştırılmak istendiğine vurgu yapılmak suretiyle 4842 sayılı Yasa gerekçesinde belirtilmiştir.

Finansal kiralama işlemlerinde değerlemeye ilişkin esaslar, Vergi Usul Kanunu'na eklenen mükerrer 290. madde ile belirlendikten sonra, bu esasların uygulamasına ilişkin olarak da 319 Sıra Nolu VUK Genel Tebliği¹ yayımlanmıştır. Daha sonra ise, finansal kiralama işlemlerinin değerlemesine yönelik muhasebe kayıtlarının nasıl yapılacağı hususunda yol göstermek amacıyla, 11 Sıra Nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği² yayımlanmıştır. Finansal kiralama şirketlerinin Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun görev alanına girmesiyle de söz konusu Kurum tarafından yayınlanan "Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerince Uygulanacak Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi ile Kamuya Açıklanacak Tabloların Biçim ve İçeriği Hakkında Tebliğ"³ ile finansal kiralama

(*) Vergi Denetmeni / Eski Mali Analist / MBA

¹ 01.07.2003 Tarih ve 25155 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

² 31.07.2003 Tarih ve 25185 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

şirketlerince yapılacak finansal kiralama işlemlerinin nasıl muhasebeleştirileceği konusunda yeni düzenlemeler getirilmiştir.

Bu düzenlemelerden biri de söz konusu Tebliğ'in Geçici 1. maddesinde yer almakta olup, bu maddeyle de finansal kiralama şirketlerinin, 1/1/2008 tarihine kadar durumlarını anılan Tebliğ hükümlerine uygun hale getirmeleri zorunlu tutulmuştur.

Bu bağlamda olmak üzere, BDDK tarafından yapılan son düzenlemeye göre finansal kiralama şirketlerinde 01.01.2008 tarihinden itibaren geçerli olacak yeni muhasebe düzeninin uygulaması, konu sınırlaması yapılmak suretiyle aşağıda ele alınacaktır.

2- BDDK TARAFINDAN YAYIMLANAN TEBLİĞ KAPSAMINDA KULLANILACAK HESAPLAR (YENİ UYGULAMA)

Daha önce de belirtildiği üzere, finansal kiralama şirketleri, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından yayımlanan "Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerince Uygulanacak Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi ile Kamuya Açıklanacak Tabloların Biçim ve İçeriği Hakkında Tebliğ" in Geçici 1. maddesinde, 1/1/2008 tarihine kadar durumlarını bu Tebliğ hükümlerine uygun hale getirmek zorunda tutulmuşlardır.

Finansal kiralama şirketlerinin alacaklarının yanı sıra yaptıkları tahsilatlarla sınırlı olmak üzere, söz konusu Tebliğe göre yapacakları muhasebe kayıtlarında dikkate alacakları hesap kodları ve açıklamalarına aşağıda yer verilmiştir.

150 - KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR - TÜRK PARASI: Varlıkların finansal kiralama, faaliyet kiralaması ve diğer kiralama yöntemlerinden biriyle kiraya konu edilmesi durumunda, finansal kiralama sözleşmesine göre belirlenen taksitlendirilmiş toplam alacak tutarı ile faaliyet kiralamasının döneme isabet eden kısmı bu hesapta izlenir. Finansal kiralamanın dışında faaliyet kiralaması ile diğer kiralama türlerinin döneme isabet eden kısmı bu hesabın borcuna, 704 Faaliyet Kiralaması Gelirleri - T.P. hesabına alacak kaydedilerek dönem gelirlerine

yansıtılır. Finansal kiralama yönteminde, kiralamaya konu varlığın maliyeti ile sözleşmeye göre taksitlendirilmiş toplam alacak tutarı arasındaki fark alacak karakterli 15001 Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri (-) hesabının alacağına izlenir. Dönemsellik ilkesi gereği finansal kiralama kira gelirleri bu hesabın borcuna, 582 Finansal Kiralama Gelirleri - T.P. hesabına alacak kaydedilerek dönem gelirlerine yansıtılır.

226 - KİRALAMA KONUSU YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR - TÜRK PARASI: İlgili Türkiye Muhasebe Standardı hükümleri çerçevesinde, kiralama sözleşmesinin yapıldığı tarihten kiralama süresinin başlangıcına kadar olan sürede kiralama işlemi için üstlenilen maliyetler bu hesapta izlenir. Kiralama süresinin başlangıcıyla birlikte ilgili tutarlar bu hesaptan 150 Kiralama İşlemlerinden Alacaklar - T.P. hesabına aktarılır.

260 - PEŞİN ÖDENMİŞ VERGİLER - TÜRK PARASI: Şirketlerin, vergi mevzuatı gereği, menkul sermaye iradı, gelir vergisi ve fon payı, geçici vergi gibi peşin ödedikleri ve dönem sonlarında ödenecek vergilerden mahsup edecekleri vergiler bu hesapta izlenir.

380 - ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ, PRİM VE FONLAR - TÜRK PARASI: Şirketlerin kendi tüzel kişiliği, personeli ve ilişkide bulunduğu üçüncü kişilere ait işlemler nedeniyle vergi sorumlusu veya vergi yükümlüsü olması halinde ödeyeceği vergi, resim, harç ve primlerin kaydolunduğu hesaptır.

582 - FİNANSAL KİRALAMA GELİRLERİ - TÜRK PARASI: Finansal kiralama işlemlerinden sağlanan Türk parası faiz gelirleri bu hesapta izlenir. Bu hesap, Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri (-) T.P. hesabı ile karşılıklı çalışır.

3- MUHASEBE UYGULAMASINA İLİŞKİN BİR ÖRNEK

"X" Finansal Kiralama A.Ş. faaliyetlerinde kullanmak üzere "Y" Anonim Şirketine bir adet makineyi, kira süresi sonunda 1,00-YTL karşılığında mülkiyetini de devredecek şekilde kiralamıştır. Bu kiralama işlemine ilişkin diğer bilgiler ise aşağıdaki gibidir:

³ 17.05.2007 Tarih ve 26525 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Sözleşme Tarihi	: 01.01.2007
Kiralama Süresi	: 5 Yıl
Kiralama Konusu Varlığın	
Bugünkü Değeri	: 50.000,00-YTL
Kiralama Konusu Varlığın	
Faydalı Ömrü	: 5 Yıl
Amortisman Oranı	: % 20
Kiralamada Kullanılan	
Faiz Oranı	: % 20
Yıllık Kira Tutarı	: 16.718,99.-YTL
KDV Oranı	: %1
Kiraların Ödenme Tarihi	: Takvim Yılının

Son Günü (31 Aralık)

Yıllık kira tutarı, anapara ve faizi de içerecek şekilde aşağıdaki formül aracılığıyla hesaplanır.

$$\text{Yıllık Kira Tutarı} = A \times \frac{[(1+r)^n \times r]}{[(1+r)^n - 1]}$$

A: Kiralama Konusu Varlığın Bugünkü Değeri

r: Kiralamada Kullanılan Faiz Oranı

n: Kiralama Süresi

$$\text{Yıllık Kira Tutarı} = 50.000,00 \times \frac{[(1+0,20)^5 \times 0,20]}{[(1+0,20)^5 - 1]} = 16.718,99.-YTL$$

ÖDEME PLANI						
Tarih	Yıllık Kira Tutarı	Finansman Gideri	Anapara	Kira Ödemelerinin Bugünkü Değeri	KDV Tutarı	KDV Dahil Toplam Kira Tutarı
01.01.2007	5 Yıl	% 20	50.000,00	50.000,00	%1	
31.12.2007	16.718,99	10.000,00	6.718,99	43.281,01	167,19	16.886,18
31.12.2008	16.718,99	8.656,20	8.062,78	35.218,23	167,19	16.886,18
31.12.2009	16.718,99	7.043,65	9.675,34	25.542,89	167,19	16.886,18
31.12.2010	16.718,99	5.108,58	11.610,41	13.932,49	167,19	16.886,18
31.12.2011	16.718,99	2.786,50	13.932,49	0,00	167,19	16.886,18
Toplam	83.594,93	33.594,93	50.000,00		1.193,25	120.519,45

Sözleşme 01.01.2008'den önce imzalanmış olduğundan, finansal kiralama şirketince muhasebe kayıtları, sözleşme tarihinde geçerli olan 11 Sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama genel Tebliği'ne göre yapılmış olacaktır. Ancak, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından yayımlanan "Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerince Uygulanacak Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi ile Kamuya Açıklanacak Tabloların Biçim ve İçeriği Hakkında Tebliğ" in Geçici 1. maddesi gereğince, finansal kiralama şirketleri 1/1/2008 tarihine kadar durumlarını bu Tebliğ hükümlerine uygun hale getirmek zorunda olduklarından, söz konusu tarih itibarıyla finansal kiralama şirketlerinin muhasebe kayıtlarını yeni düzenlemeye uygun hale getirmeleri ve bunun için de ilgili hesap aktarımlarını yapmış olmaları gerekmektedir.

01.01.2007		
253-TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	50.000,00	
191-İNDİRİLECEK KDV	500,00	
102-BANKALAR		50.500,00
(Finansal kiralamaya konu makinenin satın alınması.)		
01.01.2007		
120-ALICILAR	16.718,99	
220-ALICILAR	66.874,94	
253-TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR		49.999,00
124-KAZANILMAMIŞ FİN. KİR. FAİZ GELİRLERİ		10.000,00
224-KAZANILMAMIŞ FİN. KİR. FAİZ GELİRLERİ		23.594,93
(Finansal kiralama sözleşmesine konu makinenin teslimi ve mülkiyetinin iz bedeli ile kayıtlarda izlenmesi.)		

31.12.2007		
150-KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR 15000-Finansal Kiralama Alacakları	83.593,93	
120-ALICILAR		16.718,99
220-ALICILAR		66.874,94
(BDDK tarafından yayımlanan ilgili Tebliğin Geçici 1. maddesi gereğince hesap aktarımının yapılması.)		
31.12.2007		
124-KAZANILMAMIŞ FİN. KİR. FAİZ GELİRLERİ	10.000,00	
224-KAZANILMAMIŞ FİN. KİR. FAİZ GELİRLERİ	23.594,93	
150-KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR 15001-Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri		33.594,93
(BDDK tarafından yayımlanan ilgili Tebliğin Geçici 1. maddesi gereğince hesap aktarımının yapılması.)		
31.12.2007		
226-KİRALAMA KONUSU YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	1,00	
253-TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR		1,00
(BDDK tarafından yayımlanan ilgili Tebliğin Geçici 1. maddesi gereğince hesap aktarımının yapılması.)		
31.12.2007		
022-YURTIÇI BANKALAR 022001-Özel Mevduat Bankaları - Vadesiz Hesap	16.886,18	
150-KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR 15001-Kazanılmamış Finansal Kiralama Gelirleri	10.000,00	
150-KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR 15000-Finansal Kiralama Alacakları		16.718,99
380-ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ, PRIM VE FONLAR 380104-Ödenecek KDV		167,19
582-FİNANSAL KİRALAMA GELİRLERİ		10.000,00
(İlk kira taksidinin tahsili.)		

Yukarıdaki finansal kiralama taksitleri ile ilgili kayıtlar, dönemsellik ilkesi gereğince 2008, 2009, 2010 ve 2011 yılları için de tekrarlanacak olup, kira ödemelerine ilişkin en son taksit tarihinde (31.12.2011) sözleşme gereği kira konusu mal 1,00-YTL üzerinden kiracıya devredileceğinden, "1" iz bedeliyle kayıtlarda izlenen makinenin devrine ilişkin de ayrıca aşağıdaki kayıt yapılacaktır.

31.12.2011		
010-KASA	1,01	
226-KİRALAMA KONUSU YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR 22600-Finansal Kiralama Konusu Yatırımlar		1,00
380-ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ, PRİM VE FONLAR 380104-Ödenecek KDV		0,01
("1" iz bedeli ile kayıtlarda izlenen finansal kiralama konusu malın mülkiyetinin kiracıya devri.)		

4- SONUÇ

Finansal kiralama şirketlerinin Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun görev alanına girmesi sonrasında anılan Kurum tarafından yayımlanan "Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerince Uygulanacak Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi ile Kamuya Açıklanacak Tabloların Biçim ve İçeriği Hakkında Tebliğ" ile finansal kiralama şirketlerince yapılacak finansal kiralama işlemlerinin nasıl muhasebeleştirileceği konusunda yeni düzenlemeler getirilmiş olup, söz konusu Tebliğ'in Geçici 1. maddesinde de finansal kiralama şirketlerinin 1/1/2008 tarihine kadar durumlarını bu Tebliğ hükümlerine uygun hale getirmek zorunda oldukları belirtilmiştir.

Dolayısıyla da, daha önce 11 Sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği doğrultusunda işlem yapan finansal kiralama şirketlerinin mevcut muhasebe kayıtlarını, 1/1/2008 tarihi

itibariyle BDDK'nın söz konusu Tebliğine uygun hale getirmiş olmaları gerekmektedir.

Bu bağlamda olmak üzere, yukarıda, finansal kiralama şirketlerinin alacaklarının yanı sıra yapılan tahsilâtlarla sınırlı olmak üzere, BDDK'nın söz konusu Tebliği'ne göre yapacakları muhasebe kayıtlarında dikkate alacakları hesap kodları ve açıklamaları ile muhasebe uygulamasına ilişkin bir örneğe yer verilmiştir. Burada belirtilmesi gereken son bir husus da, finansal kiralama şirketleri dışında kalan kiracı konumundaki şirketlerin, finansal kiralama işlemlerini 11 Sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ne göre muhasebeleştirmeye devam edecekleridir.